

1 курс магістри, ІТФ, композитори, культурологи, музичні режисери
2020/2021 навч. рік

«Тенденції розвитку сучасного оперного театру»

Викладач: Черкашина-Губаренко Марина Романівна

Тел.: 098 564- 54- 85 електронна адреса: gubaresha@ukr.net

ТЕМАТИКА ЛЕКЦІЙ ТА СЕМІНАРІВ. ТЕМИ КОНТРОЛЬНИХ РОБІТ, ЗАВДАННЯ НА ЗАЛІК

Вересень

16.09 Лекц. 1. Шляхи розвитку сучасного оперного театру. Репертуар. Форми існування. Видатні оперні диригенти, режисери, співаки сучасності.

23.09 Лекц. Фестивальний рух і його роль у розвитку режисерського оперного театру. «Тангойзер» 2019 у Байройті (режисер Тобіас Кратцер, диригент Крістіан Тілеман). «Саломея» у Мюнхені, 2019 (режисер К. Варліковські, диригент К. Петренко).

30.09 Семінар: *Провідні оперні фестивалі сучасності: Байройт, Зальцбург, Екс-ан-Прованс, Глайндборн, Мюнхен.*

План відповіді: шукаємо інформацію на сайтах фестивалів, російських, українських, іншомовних. З'ясовуємо історію їх створення, визначасмо репертуар, імена видатних діячів і оперних зірок, дивимося сучасний стан, розшукуємо критичні відгуки на вистави, звертаємося до інформації у доданій літературі).

Література:

Мугинштейн М. Хроника мировой оперы. 1600–1850. – Екатеринбург: У-Фактория (при участии изд-ва Гуманитарного ун-та), 2005.

Парин А. Европейский оперный дневник / Москва : Аграф, 2007. – 448 с.

Черкашина-Губаренко М.Р. Вагнеровский фестиваль в Байройте: страницы истории // Київське мистецтвознавство. Культурологія та мистецтвознавство: Збірка статей. – Вип. 18. – Київ, 2005. – С. 107–122.

Черкашина-Губаренко М. Р. Музыка і театр на перехресті епох / Марина Черкашина-Губаренко : у 2 т. – К ; Суми, 2002. – Т. 1 – 184 с.; Т. 2 – 208 с.

Черкашина-Губаренко М. Р. Оперний театр у мінливому часопросторі / Харків Акта, 2015. – 392 с.

Інтернет-ресурси, статті Марини Черкашиної-Губаренко, Ані Ставиченко в українських газетах «Дзеркало тижня» та «День», статті в інтернет-журналі «Збруч» та інших виданнях Аделіни Єфіменко, в російських виданнях – Марини Нестьевой, Гюльнари Садык-Заде, Михаїла Мугинштейна.

Жовтень

5.10 Лекц. 2. Вокальні голоси. Видатні оперні диригенти та режисери.

12.10. Семінар: *Зірки сучасної сцени – представники нових і відроджених вокальних амплуа і репертуарної спеціалізації.*

Коло імен: *контр тенори* Юрій Міненко, Девід Денієлс, Макс Емануель Ценчич, Філіп Жарускі. *Колоратурні мецо-сопрано:* Мерлін Хорн, Даніела Барчелона, Чечилія Бартолі, Лена Белкіна. *Тенор-спінто* роснівського репертуару: Жуан Дієго Флорес, Максим Міронов. *Виконавці белькантового репертуару:* Едіта Груберова, Діана Дамрау,

Наталі Дессей. *Співаки широкого діапазону*, виконавці класико-романтичного репертуару, серед іншого Вагнера, Верді: Йонас Кауфман, Клаус Флоріан Фохт, Аня Хартерос, Аннета Даш, Кристіан Герхаер. Виконавці *опер ХХ століття* і сучасних творів: Светлана Создателева, Євген Нікітін, Барбара Ханніган, Джон Дашак.

Література:

Мугинштейн М. Хроника мировой оперы. 1600–1850. – Екатеринбург: У-Фактория (при участии изд-ва Гуманитарного ун-та), 2005.

Парин А. Европейский оперный дневник / Москва : Аграф, 2007. – 448 с.

Черкашина-Губаренко М. Р. Оперний театр у мінливому часопросторі / Харків Акта, 2015. –392 с.

Інтернет-ресурси, Ані Ставиченко в українських газеті «Дзеркало тижня» статті в інтернет-журналі «Збруч» та інших виданнях Аделіни Єфіменко, в російських виданнях – Марини Нестьєвой, Гюльнари Садык-Заде, Михаила Мугинштейна.

19.10 Лекц. 3. Відродження на сучасній сцені барокового репертуару. К. Монтеверді. «Коронація Поппеї» – Г. Гендель «Агріппіна».

21.10 Семінар: Твори Г.Ф. Генделя на сучасних оперних сценах.

Питання:

1. Опері Генделя в теорії та практиці сучасного оперного театру.
2. Фестиваль Генделя на «малій батьківщині» в саксонському місті Галле.
3. Фестиваль Генделя в Геттінгені.
4. Фестиваль Генделя в Карлсруе.
5. Опері Генделя в репертуарі Баварської державної опери, Мюнхен

Література:

Мугинштейн М. Хроника мировой оперы. 1600–1850. – Екатеринбург: У-Фактория (при участии изд-ва Гуманитарного ун-та), 2005.

Черкашина-Губаренко М. Р. Оперний театр у мінливому часопросторі / Харків Акта, 2015. –392 с.

Інтернет-ресурси: вікіпедія. інтернет-журнал «Збруч» стаття Аделіни Єфіменко, в російських виданнях – статті Михаила Фихтенгольца, Анастасии Рахмановой.

28.10 Лек.4. Відродження оперної спадщини Дж.Россіні. Фестивалі Россіні у Пезаро та у Вільдбаді.

Листопад

3.11 Семінар: Сучасні постановочні версії і головні виконавці опери Дж. Россіні «Ченерентола» («Попелюшка»)

Питання:

1. Опері Россіні в репертуарі Чечілії Бартолі. «Ченерентола» у Х'юстоні, 1996, у МЕТ, в Королівській опері Версалю, концертне виконання у Люцерні.
2. «Ченерентола» в МЕТ. Анжеліна – Еліна Гаранча.
3. «Ченерентола», театр Ліцео, Анжеліна – Джойс ді Донато, Раміро – Жуан Диего Флорес, диригент Патрік Саммерс, режисер Жуан Фонтт (Комедиант).
4. «Ченерентола» на сцені Національної опери України.

Література:

Іванова Л., Куколь Г., Черкашина М. *Історія опери. Західна Європа. XVII–XIX століття : навч. посібник* / Л. Іванова. Г. Куколь. М. Черкашина ; за ред. М. Черкашиної. – К., 1998. – 384 с.

Мугинштейн М. *Хроніка мирової опери. 1600–1850.* – Екатеринбург: У-Фактория (при участі изд-ва Гуманітарного ун-та), 2005.

Парин А. *Європейський оперний дневник* / Москва : Аграф, 2007. – 448 с.

Джоаккіно Россіні: *сучасні аспекти дослідження творчого насліддя* / Под ред. М. Р. Черкашиної. – Київ, 1993.

Черкашина-Губаренко М. Р. *Музика і театр на перехресті епох* / Марина Черкашина-Губаренко : у 2 т. – К ; Суми, 2002. – Т. 1 – 184 с.; Т. 2 – 208 с.

Марина Черкашина-Губаренко. *Відомий і невідомий Россіні на фестивалі у Пезаро* / *Музика*, 2014, № 5, – С. 60-63

10.11. Лекц.5. Опері Вагнера на сучасних оперних сценах. Динаміка інтерпретаційних підходів.

17.11. Семінар: «Лоенгрін» XXI століття.

Питання:

1. «Лоенгрін» у Баварській державній опері, Мюнхен, 2010, режисер Річард Джонс, диригент Кент Нагано, Лоенгрін – Йонас Кауфман, Ельза-Аня Хартерос.
2. «Лоенгрін» в Байройті, 2011, режисер Ганс Ноєнфельс, диригент Андріс Нельсонс, Лоенгрін - Клаус Флоріан Фохт, Ельза – Анетта Даш.
3. «Лоенгрін» у Байройті, 2018, режисер Ювал Шарон, диригент Крістіан Тілеман, сценограф Нео Раух, Лоенгрін – Пйотр Бечала, Ельза =Аня Хартерос.
4. «Лоенгрін» у Штутгартській опері, 2018, режисер Арпад Шиллінг, Лоенгрін – Міхаель Кьоніг. Ельза - Сімон Шнайдер.

Література:

Аделіна Єфіменко. *Вагнер і сучасний живопис I: «Лоенгрін»* / он-лайн газета «Збруч», 2018

Аделіна Єфіменко. «Лоенгрін» зі Штутгарта, або нехай живе «політична жінка» *Ортруда* / он-лайн газета «Збруч», 2018

Черкашина-Губаренко М. Р. *Оперний театр у мінливому часопросторі* / Харків Акта, 2015. –392 с.

Інтернет-ресурси.

24.11 Лекц.6. Російська оперна класика на європейських сучасних сценах.

Грудень

1.12. Семінар: Опері М. Римського-Корсакова у режисерських інтерпретаціях Д. Чернякова.

Питання:

1. «Царєва наречена» у Берлінській Штаатс опера.
2. «Снігуронька» у Парижі. опера Бастілії
3. «Казка про царя Салтана», Королівська опера Ля Моне.
4. «Сказание про невидимий град Китеж» в Амстердаме.

Література:

День опричника. «Царская невеста» на сцене Берлинской оперы / www.dw.com день-опричника-царская-невеста-на- сцене...

«Царская невеста» Дмитрия Чернякова /www.kommersant.ru>doc

Дмитрий Черняков поставил в опере Бастилии «Снегурочку» / www.vedomosti.ru>686566-bastiles-smegurochka...
Екатерина Беляева. Снегурочка спускается в ад /screenstage.ru>
Дмитрий Черняков. «Я ставлю русские оперы не потому, что я из России» / Коммерсант №67 18.04 2017.
«Сказка о царе Салтане» Н. Римского-Корсакова в «Ла Моне» /users,livejournal,com>-arlekin
Сказка – ложь /hum.hse.ru>lyubimov>chernyakov>saltan

10.12 Лекц. 7. «Леді Макбет Мценського повіту» Дмитра Шостаковича – сценічна доля, сучасні інтерпретації.

17.12 Залік.

До заліку студенти готують дві контрольні роботи і на заліку відповідають на запитання тестів.

Тематика контрольний робіт

- 1. Режисерські пошуки Кшиштофа Варліковського. Диптих Бели Бартока-Франсіска Пуленка у Парижі.**
- 2. Ромео Кастелуччі і його «Саломея» у Зальцбурзі.**
- 3. «Травіата» Віллі Декера.**
- 4. «Театр художника» Роберта Уілсона. Приклади втілених оперних вистав.**
- 5. Пітер Селларс – американський театральний і оперний режисер, лібретист. Співробітництво з Джоном Адамсом.**
- 6. Кіно і оперний режисер Філіп Штільольць. «Сільська честь» – «Паяци» у Зальцбурзі.**
- 7. Роберт Карсен. «Пікова дама» у Цюриху.**
- 8. Режисер Баррі Коскі. «Кармен» у Ковент Гардені.**
- 9. «Борис Годунов» Каліксто Бійєто у Мюнхені.**
- 10. Творчість Дмитра Чернякова у книзі Вадима Журавльова.**
- 11. Концепція «постдраматичного театру» Ханса Тіса Лемана.**
- 12. «Вогняний янгол» С. Прокоф'єва у Мюнхені. Б. Коскі – В. Юровський.**
- 13. Відродження забутих імен ХХ століття. «Карл V» Е. Крженека у Мюнхені 2019.**
- 14. Опера Джорджа Лігеті «Le Grande Macabre». Режисер П. Селларс, диригент С. Ретл, Лондон.**
- 15. «Травіата» Р. Уілсона-Т.Курентзіса у Пермі.**
- 16. Автентичне бароко. «Артаксеркс» Л. Вінчі, «Геліобал», «Ерісмена» Ф. Каваллі.**

Література:

Интернет-ресурси: rg.ru>2017/02/07>permskij-opernyj-teatr-pokazal-tr...
<https://www.kommersant.ru/doc/33668...>[https://www.vedomosti.ru/lifestyle/..](https://www.vedomosti.ru/lifestyle/)
www.infoclassies.net>2019/ Українська он-лайн газета «Збуруч», статті Аделіни Єфіменко. Статті Ані Ставиченко у газеті «Дзеркало тижня».

Залікові вимоги для відповідей на запитання тестів

1. Нові імена і вистави:
 - А) співаки: М.Е. Ценчич, Ф. Жарускі, Ф. Фаджолі, С. Создательева, Є. Нікітін, М. Петерсон, Асмік Грігорян, Барбара Ханніган, Кристоф Гергагер, Олена Панкратова;
 - Б) диригенти: Кирилл Петренко, Оксана Линів, Володимир Юровський, Крістіан Тілеман, Теодор Курентзис;
 - В) режисери: Кшиштоф Варліковські, Ромео Кастелуччі, Баррі Коскі, Калісто Бійету, Ювал Шарон, Тобіас Кратцер, Дмитро Чернячков, ;
 - Г) художники: Уільям КентІдж, Георг Базеліц. Нео Раух;
 - Д) вистави: Б. Барток «Герцог Синя борода» та Ф. Пуленк «Людський голос» (Париж, К. Варліковські), «Воцек» А. Берга, Зальцбург, 2017, «Лоенгрін», Байройт, 2018, Штутгарт 2019, «Саломея», Зальцбург, 2018, Мюнхен 2019.
2. Відродження опери бароко:
 - А) композитори: К. Монтеверді, Ф. Каваллі, Г.Ф. Гендель, Ф. Рамо;
 - Б) диригенти: Н. Арнонкур, В. Крісті, А. Болтон, М. Мінковські;
 - В) співаки-контртенори: Йохен Ковальські, Филипп Жарускі, Кристофер Робсон, Юрий Міненко, Франко Фаджолі;
 - Г) режисери барочних вистав: Ж.-П. Понель, Девид Олден, Люк Бонді, П'єр Оді
3. Відродження оперної спадщини Джоаккіно Россіні:
 - А) історія фестивалю у Пезаро, значення, аспекти діяльності;
 - Б) постать Альберто Дзедди як керівника фестивалю і видатного спеціаліста по музиці Россіні;
 - В) видатні россінівські співаки і співачки: Мерлін Хорн, Даніела Барчелона, Чечілія Бартолі, Жуан Дієго Флорес, Максим Міронов, Ольга Перетятко
 - Г) Відкриття і проблеми інтерпретації серйозних опер Россіні («Ерміона», «Магомет II», «Зельміра», «Семіраміда»)
 - Д) Ранні фарси Россіні у сучасному оперному репертуарі
4. Сучасний «режі-театр», риси та принципи модерної оперної режисури та її представники:
 - А) приклади актуалізації оперного класичного сюжету і загострення інтриги через нові смислові акценти та символічні деталі («Діалоги кармеліток» Ф. Пуленка Дмитра Чернякова, «Лоенгрін» Ювала Шарона-Нео Рауха у Байройті 2018,;
 - Б) Додавання нового сюжетного ходу, складних символів, включення допоміжних персонажів для психологічного ускладнення і поглиблення дії («Саломея» К. Варліковського у Мюнхені, 2019, «Травіата» Віллі Деккера у Зальцбургу, «Лоенгрін» Ганса Носенфельса у Байройті, «Нюрнберзькі майстерзінгери» Баррі Коскі у Байройті 2017, «Саломея» Ромео Кастелуччі у Зальцбургу 2018, «Саломея» К. Варліковського у Мюнхені, 2019)).

В) Розширення кордонів мистецького синтезу, використання нової технології і нових медійних засобів інтерпретації сценічного простору, роль сучасних художників як співавторів оперних постановок, кінорежисери на оперній сцені (оперні вистави групи з Каталонії Фура дельс Баус, театр художника Роберта Уілсона, «Перстень нібелунга» у Барселоні, постановка вагнерівської тетралогії 2012 року у Мюнхені режисером Андреасом Крігенбургом, сценографія Гаральда Б. Тора, художник по костюмам Стефан Боллігера, хореограф Зенти Гердер, «Сільська честь» у Зальцбургу Філіпа Штьольцеля, «Парсифаль» у Мюнхені 2018, «Лоенгрін» у Байройті 2018).

Г) Представники сучасного режисерського театру (Ганс Ноенфельс, Пітер Селларс, Віллі Деккер, Алвіс Херманіс, Дмитро Черняков, Барррі Коскі, Кшиштоф Варліковські)